

10. Худ., Дем. – Худаш М.Л., Демчук М.О. Походження українських карпатських і прикарпатських назв населених пунктів (відантропонімі утворення). – К., 1991.

11. Чуч. – Чучка П. Прізвища закарпатських українців: історико-етимологічний словник. – Львів, 2005. УДК 174:81'25-05

ДАРМОРОЗ Г.А.
(Хмельницький)

РОЛЬ ТА ФУНКЦІЇ ПЕРЕКЛАДАЧА У КОНТЕКСТІ ДІЛОВОГО СПІЛКУВАННЯ

У статті висвітлюються та узагальнюються функції перекладача на сучасному етапі розвитку ділової комунікації. Адже, не знаючи всіх завдань, які стають перед перекладачем у процесі роботи, викладач не в змозі підготувати висококваліфікованих фахівців.

Значне розширення міжнародних зв'язків сприяє зростанню зацікавленості у вивченні іноземної мови, в проблемах ділової комунікації. Необхідність у підготовці перекладачів для роботи у сфері бізнесу, економіки, торгівлі, які мають досконало володіти іноземними мовами, ставить перед викладачами певні завдання. Перекладач повинен вміти слухати, розуміти, читати, інтерпретувати, реферувати, критично оцінювати, описувати, коментувати подію, тобто всілякими методами опрацювати іншомовну інформацію.

Одним із компонентів рівня володіння іноземною мовою як засобом ефективного спілкування являються типи текстів, друкованих і письмових матеріалів, котрі можуть служити джерелом інформації, і відповідним сприйняттям умінь, необхідних вивченню іноземної мови в роботі з різними джерелами і в самостійній роботі. Виходячи з того, що навчання читання – головне завдання навчання іноземній мові, вироблення навичок самостійної роботи і роботи з друкованими джерелами являються важливими в мовленнєвій комунікації. Для формування адекватних умінь читання велике значення має характер текстів: зміст, інформативність, цікава фабула. Від якості текстового матеріалу залежить мотивація читачької діяльності студентів, але й помітною стає потреба у розширенні словникового запасу [1, с. 9].

Завдання викладача іноземної мови у вищому навчальному закладі є навчити майбутнього фахівця здійснювати мовно-інформаційну обробку “чужого” тексту (як мовою оригіналу, так і мовою перекладу) у різних формах, тобто він повинен зуміти передати інформацію тексту-джерела із різним ступенем стислості, прокоментувати фахову інформацію, укласти тези тощо. Для майбутніх спеціалістів професійно-значущими сферами є суспільно-політична і фахова (юридична, економічна, історична), в тому числі науково-фахова. Вміння опрацювати іншомовну інформацію набуває неабиякого значення та дозволяє значно покращити якісні та кількісні показники мовної підготовки; зробити учбовий процес цікавим, насиченим, збільшити мотивацію вивчення іноземних мов, збільшити продуктивність нетворчих компонентів у вивченні іноземних мов (пошук слів у словниках, пошук синонімів, переклад технічних текстів, тощо), вводити ігрові елементи при вивченні мови, постійно проводити тестовий контроль перевірки знань та умінь студентів.

Адже, практична мета навчання іноземній мові – вчити мову як засіб спілкування, а головний методичний принцип-комунікативна направленість [1, с. 15].

Тому у процесі навчання студентів значне місце посідає робота з газетними матеріалами. Газетні шпальти пропонують величезну кількість різноманітних матеріалів. Самі німці розрізняють наступні види газетних текстів:

Коментар (Der Kommentar): прагне дати незалежну інтерпретацію, пояснення та тлумачення останніх подій, тенденцій суспільного та політичного розвитку. Матеріал часто подається у іронічній формі аби викликати полеміку. Критична стаття (Die Kritik): статті, які присвячені, як правило, аналізу мистецьких творів (кінофільмів, театральних вистав, музики тощо) і являють собою хоча і суб'єктивну, але професійну та мистецько обґрунтовану оцінку подій у галузі культури. Глоса (Die Glosse): відображає думку журналіста щодо, наприклад, політичних чи суспільних подій і, навідміну від коментарів, характеризується полемічністю, пропонує преінформацію – тобто, читач точно знає, про що йдеться, і містить досить багато розмовних кліше та іронічних оцінок. Повідомлення (Der Bericht): описує подію і, в основному, обмежується викладенням фактів, хоча може бути досить оманливим та тенденційним. Репортаж (Die Reportage): розповідає про події досить широко та докладно, містить суб'єктивні враження та оцінки. Коротке повідомлення (Die Nachricht/Meldung): повідомляє про останні події коротко, але повно, не дає оцінок. Розповсюджується, як правило, через спеціальні агенції. Інтерв'ю (Meinungsinterview): пропонує оцінки, аргументи, тлумачення щодо конкретних фактів та подій і може, таким чином, спричинити суттєвий вплив на громадську думку. Змішані форми (Mischformen): стійка тенденція застосування таких форм спостерігається у бульварній пресі: повідомлення підсилюються суб'єктивними та полемізуючими компонентами. Цей вид читання розгля-

дається як засіб (або як система прийомів) для формування елементарних умінь зрілого читання. Тексти для навчального читання характеризуються смисловою завершеністю і порівняно великим обсягом. Вони побудовані загалом на відомому матеріалі (усне випередження) і можуть включати не більше 2–3 % невідомих слів [2, с. 75].

Робота над текстом передбачає таку послідовність:

1. Перегляд вчителем тексту в плані визначення кількості невідомої студентам лексики.
2. Формулювання мети читання. Звичайно мета формується у вигляді певного завдання, здебільшого розрахованого на усну відповідь. Наприклад: а) “Прочитайте і скажіть, коли (або де) відбулась дія”; б) “Прочитайте і проілюструйте подію малюнком (назвіть основні риси героя, якості предмета тощо)”; в) “Прочитайте і знайдіть місця, в яких автор характеризує героя (його настрої і т.п.)”.
3. Визначення часу закінчення завдання. Це стимулює швидкість виконання його. Учитель враховує це, оцінюючи виконану студентами роботу.
4. Власне читання (студенти читають невідомий текст самостійно, пошепки).
5. Перевірка прочитаного. Одно-дворазове перечитування вголос.
6. Домашнє завдання – прочитати текст і виконати на його основі письмову вправу (“знайти і вписати...”) або навчитись читати на швидкість.

Головною методичною вимогою до читання є розуміння того, що читають, власне, на здобуття інформації з тексту.

Реалізація цієї мети стане можливою, якщо:

а) студент оволодів технікою читання та елементарними вміннями здобувати інформацію з текстів, побудованих на відомому матеріалі, б) тексти, що їх пропонують для читання, інформативні і цікаві для студентів, в) завдання для контролю розуміння прочитаного продумані і цікаві.

Навчання читання розширює також можливості виховного впливу на студентів. Інформаційні тексти суспільно-політичного, наукового та художнього характеру сприяють формуванню позитивних якостей особистості студента.

Користуватись словником студентам звичайно рекомендують у процесі ґрунтовного читання. Проте, необхідно зважати на індивідуальні особливості студентів та різний рівень їхніх навичок і умінь.

На заняттях з іноземної мови студенти працюють з усіма видами текстового матеріалу. Найдоцільнішим здається починати роботу над газетними текстами із знайомства з короткими повідомленнями. До них відносяться вісті, біржові новини, погода, листи читачів, довідки, рекомендації, оголошення. Для відтворення будь-якого інформаційного повідомлення суттєвими є два уміння: 1) вилучати смислову інформацію з тексту; 2) передавати цю інформацію. Робота над короткими повідомленнями дозволить студентіві як запам’ятати нову лексику (яка надалі перетвориться у ключову в цьому виді роботи), так і ознайомитись із структурною композицією такого виду тексту. В текстах такого різновиду вилучити смислову інформацію досить просто, адже вони містять переважно факти, тому відтворення тексту доцільно проводити у формі переказу, близького до тексту джерела. У деяких випадках корисним буде виконання зворотного перекладу. Це сприятиме повнішому засвоєнню лексичного матеріалу, а також – у певній мірі – засвоєнню деяких граматичних конструкцій. Освоївшись з короткими повідомленнями, студентам буде краще: сприймати і опрацьовувати інформацію, подану у інших видах текстів, навчитись вилучати необхідну інформацію можна в процесі виконання таких завдань: виділити у тексті (абзаці) речення, що максимально передає його зміст, виділити у тексті (абзаці) головну інформацію, виділити у тексті (абзаці) інформацію, яка доповнює головну, поширює, пояснює її, поділити текст на смислові відрізки, поставити до кожного питання, сформулювати основну тему кожного відрізка (у питальній та розповідній формі), визначити мовні засоби створення лаконічності (збірні іменники, номінативність, місткі словосполучення тощо), навчившись виконувати такі завдання, студенти зможуть відтворити текст у більш складній формі – переказу із мінімальною зоровою опорою (за планом, заголовками, ключовими словами). І якщо на початковому етапі роботи ключові слова подаються викладачем, то тепер перелік попередніх завдань можна доповнити ще одним: виділити ключові слова [3, с. 104].

До переказу із мінімальною зоровою опорою теж доцільно переходити поступово. Почати можна із введення виділених студентами ключових слів у речення. Далі завдання розширюються: розширте (доповніть) висловлювання, розташуйте висловлювання у певній послідовності, аргументуйте висловлювання, розгорніть пункт плану, закінчіть логічно текст, зробіть висновок до тексту.

І тепер ми можемо дати студентіві завдання переказати текст. Вміння відтворювати отриману інформацію є досить важливим на шляху до інших видів обробки тексту – реферування та анотування. Навчити студента анотуванню означає сформувати уміння максимально лаконічно передати зміст тексту-джерела з елементами аналізу і критичної оцінки прочитаної роботи. Анотація – це така форма, як правило, письмового мовлення, яка містить коротке викладення тексту-джерела у вигляді

переліку основних питань, що відображають його ключові положення. Для виконання такої роботи треба вміти 1) виділити тему, головну ідею, висновки автора тексту-джерела; 2) виділити та узагальнити основні питання, що розглядаються в тексті. При цьому студенти мають знати, що обсяг анотації не повинен перевищувати 5 речень, а текст може вмішувати короткі відомості про автора статті чи книги (вчений ступінь, звання, сфера діяльності), а також зазначати. На яку читацьку аудиторію розрахована публікація. Уміння реферувати означає вміти виділити і коротко викласти основні положення етапі, монографії чи окремого її розділу. Реферат – це викладення основного змісту статті чи книги (як мовою оригіналу, так і мовою перекладу). Обсяг реферату складає від 1/4 до 1/10 частини оригіналу. Для написання реферату треба вміти: 1) виділяти у тексті основну, другорядну і мало-значущу інформацію; 2) складати різні види плану; 3) відбирати необхідний лексико-граматичний матеріал для викладення виділеної й узагальненої інформації. Для складання реферату доцільно запропонувати студентам композиційний план-схему:

1. Вступ. У ньому зазначаються: а) вихідні дані публікації (коли і де надрукована); б) короткі відомості про автора (прізвище, ім'я, професія, вчений ступінь, звання, сфера діяльності тощо); в) тема публікації, у зв'язку з чим написана; г) визначення характеру статті чи книги, засобів аргументації, насиченість ілюстративною інформацією (малюнками, схемами тощо), фактологічними даними, цифровим матеріалом.

2. Основна частина. Перелік основних питань (проблем, положень) із зазначенням фактологічного матеріалу, який став базою для розгляду цих питань.

3. Аналіз найбільш важливих (з точки зору автора реферату) питань з перерахованих вище.

4. Загальний висновок про значення всієї теми або проблеми реферованого тексту.

Реферат може складатися тільки із частин (1) і (2). Такий реферат вважається об'єктивним. Той, який включає всі чотири частини, є рефератом із суб'єктивною оцінкою, адже містить коментар прочитаного. Крім такого класичного реферату в описовій формі існують також інші форми реферату.

Реферат-конспект. Вже сама назва вказує на письмову форму виконання роботи. Робота над ним полягає у поділенні тексту на смислові частини, виділення у кожній частині тих речень чи відрізків, що містять основну інформацію, і поєднання їх за допомогою лексичних засобів зв'язку. Таким чином, структура такого реферату в цілому відображає структуру первинного тексту.

Реферат-резюме. Цей вид реферату наближається до анотації, але перевищує її за обсягом і містить елементи реферату з суб'єктивною оцінкою: тут наголошується на висновках автора реферату. Обсяг такого реферату визначених обмежень не має.

Реферат-огляд. Такий реферат виконується на основі кількох текстових джерел, об'єднаних, як правило, однією тематикою. Відмінною рисою його є порівняння (для реферату в описовій формі) чи оцінка (для реферату з суб'єктивною оцінкою) точок зору різних авторів [3, с. 186].

Навчати студентів виконувати такі види обробки тексту можна, звичайно, на прикладі будь-яких інших текстів-джерел за вибором викладача. Хоча найдоцільнішою видається все таки робота з газетними матеріалами. Головною причиною цього є підвищений ступінь їх інформативності, а також вживання лексики з досить високим ступенем частотності. Терміни, вживані у таких матеріалах, відносяться в першу чергу до сфери політики, економіки та міжнародних відносин. Тому роботу над такою лексикою можна вважати підготовчим етапом для подальшого навчання студентів основам перекладу фахової літератури, де на перший план вийде відповідна термінологія.

Література

1. Хміль Ф.І. Ділове спілкування. – К.: Академвидав, 2004. – 278 с.
2. Копанєв П.І. К вопросу о межязыковой профессиональной и учебной коммуникации. Fremdsprachen/VEB Verlag Enzyklopedie LeipzigHeft, 1982. – 91 с.
3. Кульга Н.К. Використання інноваційних технологій навчання – запорука успіху якісної підготовки фахівців // Проблеми освіти. – 2000. – Вип. 22. – 193 с.

УДК 811.161.2'373.2-112

ДЕНИСЮК В.В.
(Умань)

ФРАЗЕОЛОГІЗМ “БІЛА ГОЛОВА” В СИСТЕМІ ФЕМІНІТИВІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ XVI – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XVII ст.